

Mirna Šafar Kovačić

JESEN

Ustajem iz fotelje i razgrnem zaslon. Uznemirava me glasno klepetanje. Sjena visokokatnice preko puta guta sunčevu svjetlost pa se čini da su s ove južne strane dani kraći. Zrak je sivkast, a bijeli oblaci lijeno su se razvukli po nebu. Crne ptice podižu se visoko i skladno prema njima, a začas opet poniru prema tlu. Kao bič kojim zamahuje Xena ratnica kovitlaju se našom ulicom uz borbeni poklič. Nema kontejnera pred zgradom, ničega čime bi napunile svoje trbuhe. Stisnem pulover čvršće oko tijela. Da se mene pita, jesen bi trebalo ukinuti i nitko ne bi trebao svjedočiti padanju lišća i sušenju cvjetova prije nego što u proljeće sve ponovno naraste, nabubri i procvjeta. Tri godišnja doba i više su nego dovoljno. Rođenje, rast i smrt.

Majka je umrla u studenom. Bolest ju je načela u lipnju, a onda je očerupala i sasušila polako se hraneći njome. Opet povučem gusto platno, a metalni koluti karniša zazveče. Odmahnem glavom jer ne želim ponovno gledati njeno bezbojno lice, usne boje omota Kraševih ledenih kocki, uvijek otkrivene suhe podlaktice i ljuskastu kožu na šakama. Ne želim tu jesen '98 koja je došla nakon fantastična ljeta kad su Vatreći osvojili broncu na Svjetskom nogometnom prvenstvu u Francuskoj. Dovukla se i podmuklo nastanila u majčina pluća, donijela joj najprije gubitak kila i suh kašalj, a onda se posve raširila i progutala njeno biće svirepije i brže nego što lav proždre gazelu. Ne mogu vidjeti ništa prije toga.

Vadim ljestve iz smočnice i skidam prašnjavu kutiju s ormara. Sve češće mi se čini da zaboravljam njeno lice. Ne mogu se sjetiti jesu li joj oči bile smeđe ili plave. Ne znam koje je boje bio njen glas. Marko je kao dijete govorio da ja živkam kao vrapčić, a baka Marija krešti kao svraka. Bio je opsjednut pticama. Ne znam je li više voljela zelenu ili crvenu, ali znam da je Severinina djevojka sa sela imala rumeno lice i bosu nogu. Oko mene zaplešu sitna zrnca prašine. Gledam ih kako se hitro gibaju pod žućkastim svjetlom plafonjere, a onda se rasprše i iščeznu. Dvaput kihnem da ih pozdravim. Polako se spuštam dok na dlanu lijeve ruke držim prozirnu Ikeinu kutiju s poklopcem srednjih dimenzija. Tu je stalo sve što sam od nje imala. Nisam je nijednom otvorila, ali nisam je mogla ostaviti na tavanu naše kuće na Bukovačkoj cesti kad sam je prodala nakon što se Marko oženio. Čini se nekako težom, kao da su uspomene narasle, nabubile od iščekivanja da ih se oslobodi.

Odlažem je na stol u boravku, jedini komad namještaja koji sam sačuvala iz stare kuće. Još uvijek je čvrst i dobro me služi. Novim vlasnicima nisu se sviđali njegovi ručno rezbareni nogari ni ploča izgrebana plastičnim kotačima Markovih autića. Usprkos drhtanju,

konačno sa sebe skidam debelu vunu pod kojom skrivam sve tanji trup. Odlazim u kuhinju po cigarete. Danas je točno 24 dana otkad sam zapalila zadnju ispred bolnice. Spuštam ih na heklanu ružicu, jednu od njih mnogo što prekrivaju istrošeno drvo. Neka ih tu pored mene. Izvlačim stolicu. Filcane zaštite nogara lako i tiho skliznu po parketu, a ja se smjestim na udobni debeli štof sjedalice. Kad skinem poklopac nešto se rastvori u meni.

Kiša sipi na našem stražnjem dvorištu, a kujica Roza valja se u mokroj travi ispod trešnje. Imam nove lakirane cipele izrađene po mjeri u Obrtničkom prolazu, kod dječjeg postolara Tom i Jerry. Majka je oduvijek tvrdila da djeca moraju imati nove i svoje cipele. Iz kuće se širi miris juhe od goveđeg repa i njen hrapavi smijeh. Miješa zlaćanu tekućinu na štednjaku, a otac je ljubi u vrat. Nove cipele uvijek nosim po kući da ih malo razgazim, da se priviknu stopalima ili obrnuto. Nisam sretna jer ne smijem zagaziti na mokri travnjak i uroniti prste u meko Rozino krzno. Izvlačim prvu fotografiju. Imam 14 godina i ružnu frizuru. Stojim u vrtu i manja sam od Roze koja sjedi pored mene. Nedostaje mi njeno lijeno pružanje šapa dok udobno zavaljena na bok zauzima cijeli trosjed u boravku. Ne mogu je zamisliti u ovom stanu od 45 kvadrata.

Nasmijem se jer se prisjetim kako sam kod mehaničara Pere na Kozjaku dala izvaditi suvozačevo sjedalo iz svoje *peglice* da bih je mogla voziti na istrčavanje na najudaljeniji dio nasipa. Zvao ju je kraljica, a bila je najljepša njemačka doga u Zagrebu. Otišla je jednog poslijepodneva kroz visoku travu iza kuće pa legla pod stablo i zauvijek otišla. Majka je vikala na oca jer nije pokosio travnjak, a ja sam dugo plakala i udarala nogama u suvozačevo sjedalo koje je Pero večer prije vratio u moj auto. Otac je šutio, ali bi svakog jutra sa šalicom kave odšetao do tog mjesta. Trava je bila uredno pošišana sve do majčine smrti. Prelazim prstima preko njegove sićušne i blijede figure s nekih od ljeta na otoku. Naprežem oči jer pamtim njegov krupan stas i velike ruke, a ovako slikan iz daljine u jednom od korčulanskih maslinika izgleda kao dječak.

Zavibrira mobitel na stolu. Marko šalje kontakt gospođe Ljiljane. Ona će se brinuti za mene. Dolazit će svaki dan, obavljati kućanske poslove, donositi vrećice iz dućana i možda koji put nešto skuhati. Nisam slušala što mi je sve užurbanim glasom govorio dok je čitao dijagnozu mlade liječnice iz Nemetove. Nisam razumjela te njihove kratice ni rječnik. Kemijskom koju je izvadio negdje iz balonera u kojem je ostao za čitava ta kratka posjeta dvaput je podcrtao napomenu *prestati pušiti*. Kazao je kako je Nadja vrlo cijenjena kolegica i vrhunska specijalistica, a onda je kao vrsni proktolog zaključio da trebam kućnu pomoćnicu. Ja samo pomislim kako mi ime Nadja ne pristaje uz sterilnu i hladnu ambulantu u kojoj smo

sjedile. Radije bih je gledala kako u bijeloj baletnoj haljinici, skladna i vitka, poskakuje po pozornici uz taktove Čajkovskog.

Uhvatim cigaretu pa je prevrćem kažiprstom i palcem da duhan zašuška. Pomirišem je i vratim na stol. Marko na slici koju držim u rukama ima kosu do ramena koja se na krajevima uvija u valove i radoznalo raširene oči. Krene mi neka vrućina iz trbuha i penje mi se u prsa. Onda se uspne po grlu i tamo se zapetlja u čvor. Sklopim oči i duboko udahnem dva potiska Ventolina. Pritisnem koščata leđa o meki naslon stolice dok lijek radi svoje. Ljilja je uporna, javim se kad mi se normalizira disanje. Kratko se predstavi. Glas joj je tih i ugodan. Prisjetim se majčinih savršeno okruglih krafni s bijelim prekrivačem od šećera u prahu, gipkih i mekih. Ljilja sljedećeg jutra dolazi točno u zakazano vrijeme. Otklopim metalnu pločicu špijunke i vidim sitno tijelo starice umotano u debeo kaput, tanke prste na kojima u obje ruke vise vrećice. Spustila je pogled prema izlizanom kuliru na stubištu i pokazuje mi razbarušenu kratku sijedu kosu.

Otvorim vrata i dočekaju me velike smeđe oči na malenom okruglom licu. Još uvijek je kruta i službena dok se svlači na hodniku. Malo se opusti kad je usmjerim u kuhinju. Nismo mnogo prozborile prvi dan. Natiskao se s nama muk, uvukao u svježe okrečene zidove i plazio po uglancanom namještaju. Povremeno ga presječe škripa kad jedna od nas dvije stane na parket pored balkonskih vrata, dvije-tri letvice koje su s vremenom popustile. Drugi dan je odlučila oprati prozore. Bila je temeljita i energična, usredotočena na posao za koji je plaćena. Otkaći zavjese, a mene steže u prsima dok u perilicu ubacuje zadnje tragove crnog Walter Wolfa. Stoji na ljestvama. Krhka je, ali žilava. Dok joj dodajem papirnate ubruse uspijem doznati da je radila u tekstilnoj industriji, ali tvornica je propala. Otišla je ranije u mirovinu od koje jedva preživljava. Posla u struci nema. Roba je danas toliko loša da se nema što popravljati, brza moda. Sina je podigla sama. On joj je pomogao da stavi oglas u Njuškalo, vitalna gospođa za pomoć u kući u ranim šezdesetima. Znojim se nastojeći pratiti njen tempo pa mi opet zatreba pumpica. Spuštam bočicu s lijekom nazad u džep da mi bude pri ruci.

Ljilja sjedi na rubu kauča pored mene. Polako spusti svoj dlan na moje koljeno. Kroz tanku tkaninu tajica pecne me bliskost, dodir koji sam zaboravila. Ispravim kičmu i podignem ramena. Iznenadi me ta praskava energija nečije prisutnosti. Otpijem malo vode koju mi ponudi. Činim to iz pristojnosti, nisam žedna. Ljilja spretno uzme čašu i bez pitanja mi podigne noge na sofu. Okreće se po prostoriji i traži gdje da odloži okrijepu koju mi je donijela. Ostatak dana muva se po dnevnoj sobi, a ja ostajem ležati. Šutnja se vratila. Sada je teža i gušća. Omata se oko nas poput vakuumskih vreća, usisava zrak i smanjuje nas.

Tako stisnuta u ležećem položaju vidim da bi trebalo zamijeniti žarulju, titra. Prvi put nakon dugo vremena sam gladna. Nesvjesno to izgovaram naglas. Iznenadi me čuti se. Zvučim čudno i škripavo kao zahrđala šarka sporednih garažnih vrata kojima se rijetko prolazi. Ljilja bez riječi odlazi u kuhinju. Bešteak zvecka u ladicama, a vrata plakara cvile. Vuš, začujem plamenik štednjaka. Prežgana juha stiže na ukrasnom pladnju što ga je Marko donio s kongresa u Madridu. Mišićavi bik izviruje ispod okrhnutu tanjura, a žlica prekriva glavu toreadora. Namješta me kao da sam u bolesničkoj postelji. Milujem ručke opletene crvenom špagom i upijam vonj djetinjstva. Lijepo je i toplo. Ne čujem je kad ode. Ustajem i perem sude.

Ujutro sam već u pola osam u hodniku. Koračam polako u papučama uzanim prostorom gore-dolje. Vraćam se na tren u obiteljsku kuću. Zebe me za tabane, imam sedam godina i čekam da se mama vrati iz Name s gumenom lutkom od Jugoplastike. Čujem kako se zaustavlja lift. Izravnam nepostojeće bore na kućnoj odjeći i opustim ramena. Ljilja me kratko pozdravi i odmah krene raspremati namirnice. Vadi neke papire iz torbe. Isjecka puno korjenastog povrća i poriluk. Stavlja varivo da se polako kuha. Dok riba kupaonicu zgrabim papir s pulta. Sitno tiskana slova isprintana s nekog portala, upute za prehranu plućnih bolesnika. Postavim stol za dvoje prvi put nakon sedam godina. Nad plastificiranim podloškama posutim raznobojnim točkicama puši se vrela gusta tekućina. Ljilja se meškolji na sjedalici, a ja čekam da ona prva dohvati žlicu. Pluća mi se šire, a kroz ogoljena stakla probija se danja svjetlost. Lijepo je objedovati u društvu. Uхватim se jela, ipak sam ja domaćica. Okusim malo, pustim da mi klizne niz grlo. Krene i ona. Papren okus rasprsne mi se u ustima i ostavlja ljutkast trag – šareni papar i ljuta crvena paprika. Vrelina putuje dalje i ugnijezdi mi se u želucu. Oči su mi zatvorene, ali znam da me promatra.

Osjetim mokrinu na obrazima. Jasno čujem tišinu koja glasno bruji u meni. Umirovljena nastavnica glazbene kulture i klavira bez unuka i kućnih ljubimaca koju jednom mjesečno posjeti suviše zaposlen sin. Prognana u betonsku kutiju na Kustošiji zaboravila sam prisnost i okus zrelih trešanja iz našeg voćnjaka, zaboravila sam sebe. Ljilja mi nježno stisne lijevu šaku. Dodir je kratak i čvrst. Žlice stružu po tanjuru, a svaki je zalogaj još slasniji. U narednim tjednima dišem sve bolje. Prostor oko mene se širi i buja ispunjen kisikom. Ljiljine su kretnje mekše. Pričam joj o majci, proljeću na našem brdu i koliko mi nedostaju Markove koverče. Podižem i spuštam poklopac klavira. Svrbe me jagodice kao da su se zaželjele tipki. Ona mi priča o svom sinu. Prije pet godina je otišao u Njemačku. Unuke viđa jednom godišnje.

Rujan je. Šušti lišće na granama, a jesen pleše. Svlači se preda mnom u zemljanim tonovima, probija kroz okna i izvija oko naštimana klavira na kojem plavokosi dječak izvodi vježbe za zagrijavanje. Spuštam vjeđe, a užad koja me stezala puca i nestaje. Znam da je majka imala zelene oči i sjetim se kako bi se raširile od ponosa kad sam joj svirala. Opet zavolim jesen.